

Η ΣΗΛΥΒΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΖ' ΑΙΩΝΑ

Ὁ John Covel ἐφημέριος τῆς Levant Company ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ 1669-1677 περιώδευσε τὴν Θράκην ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν τῷ 1675. Ἡ περιήγησις εὐρίσκεται χειρόγραφος εἰς τὸν ὑπ' ἀρ. 22912 σελ. 179 κώδικα τοῦ ἐν Λονδίῳ Ἀγγλικοῦ Μουσείου καὶ ἀντίγραφον εἰς τὸ Cambridge Union Library Um VI 50-53.

Ὁ κώδιξ περιέχει καὶ ἄλλας ταξιδιωτικὰς περιγραφὰς ἐν αἷς καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ δημοσιευομένη περιγραφή τῆς Σηλυβρίας ἀποτελεῖ μέρος ἐνὸς ταξιδίου, τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται «Ἀπολογισμὸς τοῦ ταξιδίου μας εἰς Ἀδριανούπολιν» 1675. Τῷ ὅλῳ προηγεῖται βραχεῖα σημείωσις ὅτι οἱ Ῥοῦρκοι ἐπέλογίζοντο τὰς ἀποστάσεις μὲ ὥρας ὧν ἐκάστη ἀντιστοιχεῖ πρὸς 3 μίλλια. Τὸ ταξίδιον τοῦ ἤρχισε τὴν 2αν Μαΐου τοῦ 1675 ἀπὸ τῆς Πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ μέχρι τοῦ Pontipicoli (Μικρὸς Τσεκμετζές) ὅν περιγράφει συντόμως.

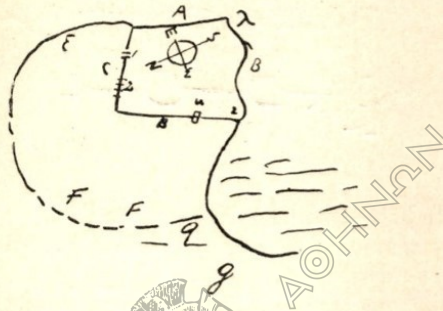
Τὰ σχετικὰ μὲ τὴν Σηλυβρίαν μέρη εἶχε τὴν καλωσύνην ἡ ἀντιγράψη δ ἐν Λονδίῳ ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰάκωβος Βίρβος, τὰ ὁποῖα δημοσιεύομεν κατὰ μετάφρασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Θνατείρων κ. Γερμανοῦ Στρινοπούλου. Τὰ «Θρακικὰ» ἐκφράζοντο τὰς εὐχαριστίας των πρὸς τὸν Μητροπολίτην Θνατείρων ὡς καὶ εἰς τὸν Ἀρχιμανδρίτην κ. Ἰάκωβον Βίρβον.

Εἰς προσέχῃ τόμον τῶν «Θρακικῶν» ἐλπίζομεν ἡ δώσωμεν μετάφρασιν καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς περιοδείας.

- 1 Ἡ Selibria ἢ Selivria ἔχει πράγματι πολλὰ τὰ ὁποῖα μᾶς ἀπησχόλησαν ὀλίγον. Ἡ παλαιὰ πόλις ἔκειτο ἐπὶ λίαν ἀποτόμου βράχου πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπὶ ἐνὸς ἀνερχομένου λόφου πρὸς τὴν ξηράν καὶ τὰ τεῖχη ἴστανται σχεδὸν ἀκέραια μέχρι σήμερον, ἡ εἰκὼν των ἀτέχνως σχεδιασμένη εἶνε ἡ κάτωθι. Τὸ Β. εἶνε εὐρύς ὑψηλὸς ἀπότομος βράχος ἐπὶ τῆς θαλάσσης. τὸ Α. (Ν.Α.) εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καλῶ τοῦτο τὴν παλαιάν πόλιν μάλλον ἢ τὸ φρούριον, διότι ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν ἀκόμη δεκατέσσαρες Ἑλληνικαὶ Ἐκκλησίαι, μολονότι πραγματικῶς (ὡς θὰ ἴδῃτε κατωτέρω) εἶνε λίαν μικραὶ καὶ ἴσως τὰ ἀρχαῖα προάστεια ἦσαν ἐξ
- 2

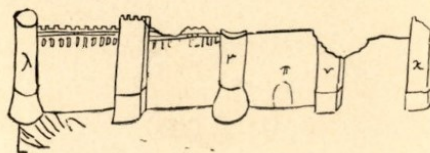
John
Covel:
Kodex
22912
r. 179
in the
British
Museum.
Thracian
Geography
AD. 17
r. 128
-136

ἴσου εὐμεγέθη ὡς ἡ ἀρχαία πόλις. Οἱ Τοῦρκοι ἔκτισαν νῦν μίαν μεγάλην πόλιν ἐκεῖθεν σχεδὸν μέχρι τοῦ τείχους ἐπὶ τῆς βορείου καὶ βορειοδυτικῆς πλευρᾶς. Ἀπὸ τοῦ Ε. Ε. C. D. μέχρι τοῦ F. F. καὶ εἰς τὸ G. G. ὑπάρχει λίαν καλὸς λιμὴν ὅπου πλοῖα διακοσίων καὶ τριακοσίων τόννων δύνανται κάλλιστα ν' ἀγκυροβολήσουν. Ἐκτι-



σαν ἐπίσης ἐκεῖ διάφορα τεμένη· ἐν ἐξ αὐτῶν λίαν λαμπρόν, διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ ὁποίου ἤρπασαν καὶ ἐσύλησαν ὅλον τὸ ὑλικὸν τὸ ὁποῖον τοὺς ἦτο χρήσιμον καὶ ἂν ὑπῆρχεν ἐπιγραφή τις ἐπ' αὐτῶν, εἴτε τὴν ἀπέκοψαν, εἴτε ἐκ φθόνου ἐθήκαν τὴν ἐπιγραφὴν ἔσωθεν, διότι θεωροῦν μεγάλην βεβήλωσιν τὸ ν' ἀνέχωνται οἰαδήποτε τοιαῦτα λείψανα ἀρχαίας μαθήσεως νὰ μένουν ἐντὸς τῶν ναῶν των, ἰδίᾳ ἀκάλυπτα ὥστε νὰ βλέπωνται. Ἐπεσκέφθην τὸ κύριον αὐτῶν Τέμενος. Παρ' ὅλην ὁμῶς τὴν ἐπιμέλειαν ἣν κατέβαλον, οὐδὲν ἡδυνήθην νὰ εὕρω. Εἰς τὸ κατώτερον αὐτὸ μέρος ἡ προάστειον ζοῦν μόνον Τοῦρκοι καὶ ἴσως ὀλίγοι τινὲς Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοὶ μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλὰ γενικῶς οἱ Ἕλληνες εἶνε συσσωρευμένοι εἰς τὸ φρούριον καὶ μεταξὺ αὐτῶν συνωστίζονται ὀλίγοι τινὲς Ἰουδαῖοι 3 καὶ ἐδῶ ἢ ἐκεῖ κανεῖς Τοῦρκος. Ἡ πλευρὰ Α πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν δὲν ἔχει ἐκδομὰς πλησίον τῆς ἀλλὰ ἕνα ἀπλοῦν ἀγρὸν ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ὑψοῦται εἰς λόφος ὑψηλότερος ἐκείνου, ἐφ' οὗ ἴσταται τὸ φρούριον τοῦτο καὶ ἐπομένως ἀφ' οὗ, εὐρέθησαν τὰ τηλεβόλα θὰ ἐπωφελοῦντο τῆς θέσεως ταύτης. Τὸ σχέδιον τοῦτο παριστᾷ τὴν πλευρὰν ἐκείνην, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἴστανται δύο στρογγύλοι πύργοι καὶ τρεῖς τετράπλευροι. Τὸ ὅλον μῆκος ἀπὸ τοῦ Α εἰς τὸ Κ εἶνε 303 ἰδικά μου μεγάλα βήματα. Τὸ μεγαλύτερον μέρος εἶνε κτισμένον διὰ πλίνθων ὀπτῶν διακοπτομένων διὰ λίθου, ὅστις εἶνε μαλακὸς καὶ κεκομμένος εἰς μικρὰς πλάκας, ὅπερ φαντάζομαι εἶνε ὁ

μόνος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον τὰ τεῖχη ἐσώθησαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν
 Τούρκων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ πλίνθος καὶ ὁ λίθος ἦσαν ἄχρηστα καὶ
 οὐδεμιᾶς ἀξίας. Ὁ πύργος Λ ἵσταται ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου, τῶν
 5 θεμελίων ἐν μέρει καταπεσόντων. Οἱ λίθοι (οἵτινες ἐν τοῖς πύργοις



εἶνε συντρίμματα) κρέμονται ἀκόμη δυνάμει τῆς ἀσβεστοκονίας,
 ἣτις εἶνε ἐξαιρέτος καὶ σκληροτέρα αὐτοῦ τοῦ λίθου, ποικίλλουν εἰς
 πολλὰ μέρη (πρὸς τὴν θάλασσαν) ὅπου οἱ λίθοι εἴτε παρεσύρθησαν
 εἴτε ἐφαγώθησαν ἢ δὲ ἀσβεστοκονία παραμένει ἀκεραία. Εἶνε κα-
 τεσκευασμένη εἴτε ἐκ χαλίκων τῆς θαλάσσης μετ' ἀσβέστου εἴτε εἰς
 μερικά μέρη ἀπὸ κοπανισμένους ὀπτῶς πλίνθους καὶ ἄσβεστον·
 τοῦτο εἶνε ἀκόμη ἐν μεγάλῃ χρήσει παρὰ τοῖς Τούρκοις, καὶ τὸ πά-
 λαι ἐκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ Πλινθίου (I 35 c 12) signina κατασκευαζομένη
 κατὰ τὴν ἐποχὴν του ἐκ κονιτοποιημένων ἀγγείων, πλίνθων ὀπτῶν
 πλίνθων κτλ. Μεταξὺ μ καὶ ν εἰς τὸ π εἶνε ἐντετειχισμένη μία μικρὰ
 θύρα, εἰς τὸ γεῖσον τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή.

+ ΚΕ ΒΟΙΘΗΤΟ ΣΩ ΔΟΥΛΩ
 ΣΕΡΓΙΩ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΑΘΑΡΩΑΝ

Δύνασθε νὰ ἐννοήσητε τὴν κατάπτωσιν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης
 6 καὶ τὴν λίαν πρῶτον χρῆσιν τῆς νῦν προφορᾶς. Διότι ἀφοῦ σήμερον
 η, ι καὶ υ προφέρονται ὅλα ὁμοίως, οὐδόλως παράδοξον ὅτι ὅλα νῦν
 (καὶ τότε) ἐγράφοντο ἀδιακρίτως τὸ ἐν ἀντὶ τοῦ ἄλλου. Τὸ αὐτὸ δύ-
 ναται νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τοῦ ο καὶ ω, μὴ γινομένης σήμερον διακρί-
 σεως μεταξὺ αὐτῶν. Ἡ ἐπιγραφή ἔδει νὰ εἶνε «Κύριε, βοήθει τῷ σῷ
 δούλῳ Σεργίῳ Βασιλεῖ». Τίς ἦτο ὁ Σέργιος οὗτος, δύνασθε ἴσως νὰ
 εὑρητε ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ τῆς ὁποίας στεροῦμαι καὶ ὡσαύτως
 δὲν γινώσκω τί εἶνε ἡ τελευταία λέξις σπαθάρω αΜΝ, μολονότι ὅλα
 τὰ γράμματα εἶνε καθαρὰ πλὴν τοῦ ρ. Σπαθὶ εἶνε κοινὴ ἐλληνικὴ
 λέξις σημαίνουσα ξίφος καὶ σπαθάρω, ὁ ξιφοποιὸς καὶ σπαθάτος ὁ

7 ξιφοφόρος. Ἐπομένως ἂν εἶνε κύριον ὄνομα ἢ ἐπίθετον ἀγνοῶ καὶ ὡσαύτως ἂν εἶνε σπαθάρω ἢ σπαθάτ. Χάρισαί με ἔν η δύο λεπτά συμβουλευόμενος τοὺς συγγραφεῖς σου, οὐς ἐγὼ στεροῦμαι. Ὁ Πύργος εἰς τὸ Κ ἐν τῇ γωνίᾳ κατέπεσε πολὺ εἰς τὴν κορυφὴν, ἀλλ' εἰς ἔν εἶδος ὑδροχόης πρὸς τὴν κορυφὴν εὗρον τὸ τεμάχιον αὐτὸ μὲ μέγала καθαρὰ γράμματα προεξέχοντα, οὐχὶ ἐντὸς κεχαραγμένα.

† ΚΕ ΒΟΗΘΕΩ ΚΤΙΣΤΩ ΠΑΤΡΙΚ =

(Πατρίκ = Πατρίκιος Κωνσταντῖνος, εἰς μέγας ἀνὴρ καὶ εὐνοούμενος τοῦ Μιχαήλ ἐκείνου) καὶ ἐπὶ τοῦ κυρίου δρόμου πλησίον κεῖται τεμάχιον (τὸ ὁποῖον εἰκάζω ἦτο ἐξ αὐτοῦ). Ἐξέσκαψα αὐτὸ καὶ εὗρον μόνον ΔΡΟΜΟΥ ἐπ' αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν μᾶς διαφωτίζει, ἐκτὸς ἂν ἀνσφαιρῶνται εἰς τὸν μέγαν δρόμον (δρόμος εἶνε δημώδης ἐλληνικὴ λέξις) ὅστις κεῖται ἀκριβῶς εἰς τὴν γωνίαν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη εἰσφορεῖτε νὰ παρατηρήσετε πάλιν αὐτὴν τὴν διαφθορὰν τῆς ἀρχαίας ὁρθογραφίας, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὁποῖαν ὁ John Cheek καὶ Winterton εἰς τὰς σημειώσεις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἡσιόδου παρέχουσιν καλὰς πληροφορίες. Ἀλλ' ἂν ποτὲ συναντηθῶμεν ἐλπίζω νὰ ἀναδιηγηθῶ μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἴσως (ἐπὶ τέλους) θὰ συμπτελέσουν νὰ διέλθωμεν μίαν χειμερινὴν νύκτα. Ἡ πλευρὰ πρὸς τὸ ΒΑ. πρὸς τὸ C ἔχει δύο εὐρείας πύλας καὶ στοάς. Ἀνωθεν τῆς πρώτης πύλης ἐπὶ τοῦ γείσου ἢ τῆς ὑδροχόης εἶνε γεγραμμένα τὰ ἐξῆς, ὅλα ἐν μιᾷ γραμμῇ, τῶν γραμμάτων προεξεχόντων ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ καὶ πολὺ μεγάλων ἀλλ' ὀλίγον ἐφθαρμένων καὶ τετριμμένων. Τὸ σύνολον προῦξένησε μεγάλην δυσ-

† ΑΝΕΝΕΩΘΗ ΟΥΡΟΣ ΠΟΛΙΣ ΤΑΥΤΗΣ Ἡ ΜΗ
ΧΑΜΙΣ ΘΕΟΔΩΡΑΣ ΑΙΘΕΛΗΚΟΥΣ ΕΔΙ
ΚΑΙ ΩΣ ΕΝ ΤΩ ΒΑΣΙΛΕΥ ΙΗΝΕΠΗΤΙΚΗΝ.

9 κολίαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἀναγινώσκεται «ἀνενεώθη ἡ θεόσωστος πόλις ταύτη ἐπὶ Μιχαήλ καὶ Θεοδώρας καὶ Θέκλης, οὓς ἐδικαίωσεν κύριος βασιλεῦειν ἐπὶ τῆς γῆς», τὸ ὁποῖον δεικνύει ὅτι τὰ τείχη ἐπεσκευάσθησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Μιχαήλ τοῦ Γ', καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας (περὶ τὸ 840 μ. Χ.). Ποία ἡ Θέκλα αὕτη (ἡ μνημο-

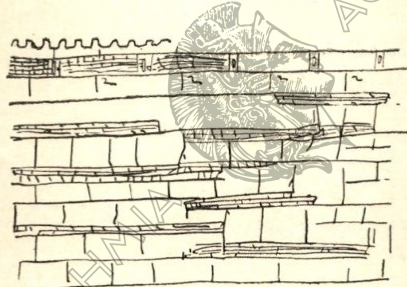
νευομένη ἐκεῖ) θὰ γνωρίζετε καλλίτερα ὑμεῖς καὶ τὰ βιβλία σας ἢ ἐγώ. Ἡ κατόπιν πύλη 2 ἔχει ἐπ' αὐτῆς ἓνα μέγαν πύργον. Ἐπὶ ταινίας λίθων εἰς μίαν ἐκ τῶν παρειῶν, δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ ὑπάρχει μία ἐπιγραφὴ πολὺ ὑψηλὰ καὶ πῶς (διὰ τὸ μὴ ἔχειν διόπτρας) δύσληπτος· ἀλλ' ὅτι ἡδυνήθην νὰ ἐξαγάγω εἶνε τοῦτο.

† ΚΑΛΗΝ ΤΟΝ ΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΤΙΓΛΗΣ ΜΕΝΟΝ ΦΕ
ΡΩΝ ΧΜΩ ΚΑΙ ΚΕΙΤΕ ΚΑΙ Θ ΕΩΡΗ ΑΔΕ ΠΥΡΓΗ ΓΗΝΕ

- Ἦτο γεγραμμένη κύκλῳ εἰς τὸ τόξον τοῦ πύργου. Ἄν εἶχον διόπτρας ἢ ἂν καθ' οἷονδήποτε τρόπον ἡννόουν τὸ κείμενον τῶν γραμμάτων, θὰ ἡδυνάμην παραβάλλων τὰ γράμματα πρὸς ἄλληλα νὰ ἐξαγάγω τὸ νόημα. Ἄν θέλετε νὰ ἔχετε περισσότερα περὶ αὐτῆς, πρέπει νὰ
- 10 ἔλθῃτε ὁ ἴδιος. Ἐγὼ ὑποθέτω τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος ἦτο ἀκόμη ὀπίσω. Ἀνερχήθη καὶ ἐρριψκινδύνευσά τὸν λαιμόν μου δι' αὐτήν. Ἡ πλευρά Ι ἔχει οἰκίας προστεθειμένας εἰς αὐτὴν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Εἰς τὸ Κ εὐρίσκονται τὰ εἰρηπιαῖα ἐνός τετραπλεύρου πύργου καὶ εἰς τὴν γωνίαν Ζ εὐρίσκεται μέρος τι ἐνός ἄλλου. Τὰ θεμέλια αὐτοῦ ἔπασαν ὀλοτελῶς εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ λίθοι κρέμονται ἀκόμη δυνάμει τῆς ἀμμοκονίας, ὡς ἐλέχθη, εἰς τὸ Λ. Ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Β εὐρίσκεται τεμάχιον τείχους καίτοι τὰ θεμέλια ὡσαύτως κατέπεσαν κάτω κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐνόμισα ἀκριβῶς ὅτι ἦτο τὸ ὑπόλοιπον ἔτοιμον νὰ τὸ ἀκολουθήσῃ τοῦτο μὲ ἔκαμε νὰ συμπεράνω ὅτι ὑπῆρχεν ἐν ἀρχῇ ὀλόκληρον τείχος ἀπὸ τοῦ Ζ εἰς τὸ Λ.
- 11 Ἀλλὰ τοῦ βράχου συνεχῶς καταπίπτοντος, κατ' ἀνάγκην τοῦτο ἔπασεν εἰς τὴν θάλασσαν. Τώρα ὁ βράχος εἶνε λίαν λεῖος, συνίσταται ἐξ ἐρυθροῦ μαλακοῦ ἀμμώδους λίθου, μεταξὺ τοῦ ὁποίου κεῖνται στρώματα μαλακῆς ραβδωτῆς ἄμμου, ὅλα ὀριζόντια. Καὶ ἐπειδὴ ὅλα εἶνε εὐκόλως εὐθραυστα, πολὺ πιστεύω, ὅτι ἡ θάλασσα (καίτοι οὐδαμῶς ἔχει ἐνταῦθα ἄμπωτιν καὶ παλίρροϊαν) ἐν τούτοις ἐν καιρῷ ἰσχυρῶν νοτίων ἢ δυτικῶν ἀνέμων ὠθουμένη ἐναντίον τῆς βάσεως τοῦ βράχου βαθμῆδόν κατέφαγεν αὐτήν, καὶ οὕτω τὸ ἄνω μέρος σὺν τῷ χρόνῳ καὶ κατ' ὀλίγον κατέπεσε. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἴστανται νῦν ἐν παλαιὸν μοναστήριον τόσον πλησίον τῆς ὀφρύος τοῦ βράχου, ὥστε εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν τύχην ἣν ἔσχε τὸ τείχος. Παρατήρησα πολλάκις ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ βράχους εἰς τὴν παραλίαν πολὺ σκληροὺς ἐν τῇ ἐξωτερικῇ
- 12 πλευρᾷ τῶν ὁποίων τὸ ἐσωτερικὸν μέρος δὲν ἦσαν ἢ ἄμμος καὶ τρι-

βόμενος λίθος, ὅστις, ἂν ἡ θάλασσα ἀπαξ ἔθραυε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ λίθου, τὸ ὑπόλοιπον κατ' ἀνάγκην ἔδει μετ' ὀλίγον νὰ διαλυθῇ. Ὑποθέτω ὅτι τοῦτο συνέβη τὸ πάλαι καὶ εἰς τὴν θέσιν αὐτήν, διότι ἄλλως, ἂν ὁ βράχος ἐν τῇ ἐξωτερικῇ του μορφῇ ἦτο ὡς εἶνε τώρα, οἱ ἄνθρωποι δὲν ἦσαν τόσον ἀνόητοι νὰ κτίζωσι τείχη καὶ Ἐκκλησίας τόσον ἐγγὺς αὐτοῦ. Ἄν σημειώσητε τοῦτο, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ δυνηθῇτε νὰ εὕρητε ὅτι τοῦτο συνέβη ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς πολλὰς πόλεις ἐν μέρει παρασυρθείσας εἰς τὴν θάλασσαν ὡς τὸ Cromer εἰς τὸ Norfolk Ἡ οἰκοδομὴ εἶνε παχεῖα· ἐκ τῶν τειχῶν εἰκάζω, ὅτι εἶνε Γοτθικοῦ ρυθμοῦ. Θὰ σὰς δώσω ἐνταῦθα τεμάχιον τοῦ τείχους Α ἢ

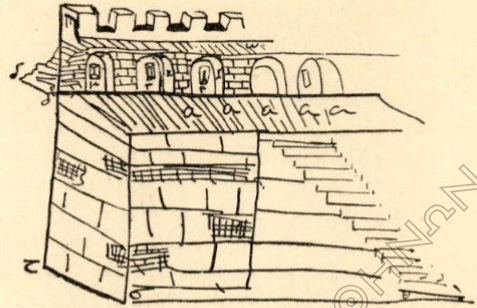
- 13 Λ Κ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Ἡ κατασκευὴ ἦτο πλίνθος ὁπτός διασχιζόμενος ὑπὸ λίθου ἢ μᾶλλον (τὸ ἀντίθετον) λίθος διασχιζόμενος ὑπὸ πλίνθων ὁπτῶν εἰς σειράς. Ὑπῆρχον παρατηρητήρια τὰ ὅποια ἐν τῇ ἐξωτερικῇ πλευρᾷ εἶχον μίαν σειρὰν πλίνθων καὶ μεταξὺ ἀλλήλων ὡς δύνασθε νὰ ἀντιληφθῇτε ΟΟΟ τὰ παρατηρη-



τήρια. Ζ Ζ αἱ πλάκες ὁπτῶν πλίνθων, τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἔργων περίε αὐτῶν ἦσαν λίθοι. Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον εἶνε τὸ ἐσωτερικὸν ἐν τῷ δευτέρῳ σχεδίῳ, ὅπου πρῶτον ἔχετε τὰ τείχη, κάτωθεν λίαν παχέα, ὡς τὰ Τ C, τούλάχιστον 6 ἕως 7 ὑάρδας ἐν τῇ ἄσθενε-

- 14 στάτῃ θέσει τὸ ὕψος δύναται νὰ εἶνε περί τὰς 20 ἐν τῇ χαμηλοτέρᾳ θέσει ὅταν ἡ κορυφή ἦτο ἀκεραία. Ἐντὸς 6 ἢ 8 ὑάρδων τῆς κορυφῆς ἦτο ὁ προμαχῶν α α α, ὅστις θὰ ἦτο ἐντελῶς στρογγύλος
15 ἐκτὸς ἂν διεκόπτετο ὑπὸ τῶν πύργων. Εἰς τούτους ἀνήρχοντο διὰ πλατειῶν λιθίνων βαθμίδων, αἵτινες παραμένουσιν εἰς διάφορα μέρη, ὡς εἰς τὸ Θ. Θ. Θ. Εἰς τὸ τεῖχος, ἄνωθεν, ὁ προμαχῶν οὗτος ἦτο διάτρητος ἔσωθεν κατὰ διαστήματα 2 ἢ 3 ὑάρδων μία ἀψὶς καὶ ἐν φυλάκιον ἢ εἰς θόλος ὡς εἰς τὸ μ. καὶ ἐν αὐτῷ ἐκολλποῦντο μία τετράγωνος κατασκοπευτικὴ ὀπή εἰς τὸ μ., πλατεῖα ἐσωτερικῶς καὶ πολὺ στενὴ ἐξωτερικῶς (σημειουμένη ἐν τῷ σχεδίῳ σελ. 128 ὑπὸ

ΟΟΟΟ), ούτως ὥστε ἀνὴρ ἐξῶθεν δυσκόλως ἠδύνατο νὰ περιπατήσῃ ὡς ὡ ὡ, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀνέβαιναν διὰ λιθίνων βαθμίδων. ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ προμαχώνος ὡς εἰς τὸ δ δ καὶ ἀλλαχοῦ. Μερικὰ



- 16 ἐξ αὐτῶν μένουσιν ἀκόμη. Ἀπὸ τοῦ θρομίσκου αὐτοῦ ἡ κορυφή τοῦ τείχους μεταξὺ τῶν πολεμιστῶν ἦτο ἥκιστα ὑψηλή. Διέτριψα ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν ἀνόητον αὐτὴν ὑπόθεσιν ἕνεκα τῆς εὐχαριστήσεως, τὴν ὁποίαν μοι ἔδωκε τότε καὶ ἐν μέρει ἕνεκα τῆς χρήσεως, ἣν δύναμαι νὰ κάμω αὐτῆς ἵνα ἐννοήσω πολλὰ χωρία εἰς τοῦ Lirrius Poliorchiticoi ὡς πρὸς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον οἱ πολιορκούμενοι ἠδύναντο τόσον εὐκόλως ν' ἀποκρούωσι τοὺς ἐπιτιθεμένους μὲ λίθους, ὄγκους, λυωμένας μολύβδου βολίδας κτλ. ἀπὸ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ τείχους κτλ. Θεωρῶ τοῦτο χρήσιμον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διότι τὰ ἔργα ταῦτα ἂφ' οὗ ἐφευρέθη τὸ τηλεβόλον δὲν θεωροῦνται πολὺ ἀσφαλῆ. Ἄν σκέπτεσθε νὰ χαριεντισθῆτε, ἔχετε περισσοτέραν ἄνεσιν νὰ πράξητε τοῦτο, παρ' ὅσῃν ἐγὼ τώρα καὶ διὰ τοῦτο συγχωρήσατε, ἂν ἐπιρρίπτω ὅλα τὰ πράγματα πρὸς ὑμᾶς.
- 17 Οἱ Ἕλληνες εἶχον ἄλλοτε 22 Ἐκκλησίας ἐδῶ ἐντὸς τῶν τειχῶν, ἀλλὰ τώρα (ὡς εἶπον) εἶνε μόνον 14 καὶ αὗται ἀξιοθρήνητοι, μικραὶ θλιβεραὶ τρύπαι, εἷς συνήθης σωλέας θὰ ἔκαμνε δύο ἐξ αὐτῶν. Τὸ ἴδιον (ὀφείλω νὰ σᾶς εἶπω ἅπασι διὰ παντός) εἶνε τώρα αἱ Ἕλληνικαὶ Ἐκκλησίαι καθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐξ ὧν ἔχω ἰδεῖ καὶ πολὺ ὑποπεύομαι (ἐξω τῆς Κωνσταντινουπόλεως) ὅτι γενικῶς αὗται τὸ πάσαι ἦσαν μόνον ὀλίγον τι καλλίτεροι, ὅπερ ἔκαμε πιθανῶς τὸν Προκόπιον νὰ συγκινηθῇ περὶ τῆς ἀγίας Σοφίας, ἥτις πράγματι εἶνε πολὺ ὠραῖον οἰκοδόμημα ἀκόμη. Καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς ταύτας
- 18 περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλῶ, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι παραπείθει τὰ Σερα-

φείμ εἰς τὰ Χερουβείμ νὰ διαμένωσιν ἐκεῖ, ἀλλὰ σοβαρῶς εἶπεν, μοὶ ἐφάνη ἀπείρως μικροτέρα τῶν προσδοκιῶν μου, ὡς ἀλλαχοῦ μέλλω ἴσως νὰ συζητήσω μετὰ σοῦ. Μετέβην ἐνταῦθα νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Μητροπολίτην, ὅστις ἦτο λίαν νέος· ὑποθέτω ὅχι ἄνω τῶν 25. Μὲ μετεχειρίσθη μετὰ τῶν συνηθειῶν τοῦ τόπου τούτου λίαν εὐγενῶς, μὲ καφέ, σερμπέτι, γλυκὸ τριαντάφυλλον καὶ καθαρὸν ὕδωρ ὅσον ἤθελον νὰ πῶ. Ἔχει μίαν ὥραιαν μικρὰν οἰκίαν παρὰ τὴν Μητροπολιτικὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις εἶνε ἀφιερωμένη εἰς τὴν Παναγίαν, ἥτο ἡ ὥραιότερα ἐκεῖ, ἐστολισμένη μὲ μαρμαρίνους στύλους, ἀλλὰ τώρα περιμαζευμένη εἰς οὐδὲν ἄλλο ἢ εἰς ἓν σκευοφυλάκιον σχεδόν. Ἡ ἀρχαιοτέρα Ἐκκλησία (καὶ νῦν ἡ ὥραιότερα) εἶνε ἀφιερωμένη εἰς τὸν ἅγ. Γεώργιον. Τὸ ἔδαφος εἶνε ὥραϊα ἐπεστρωμένον μὲ μαρμῶν καὶ λευκὸν μάρμαρον, εἶνε (ὡς πρὸς τὰ θεμέλια) ἀκόμη ὀλόκληρος καὶ σὰς βεβιωῶ δύναται εὐμενῶς νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ παρεκκλήσιόν μας καὶ σχεδὸν ἄλλη μία ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐκείνης. Ὁ θόλος ὑπεράνω τοῦ ἁγίου Βήματος εἶνε πολὺ ὥραϊον μωσαϊκὸν ἔργον καὶ περὶ τὸ διάζωμα αὐτοῦ εἶνε γεγραμμένα C C W Z. Τῷ οἴκῳ πρέ-

ΧΧΣ ΝΝΣ Ν ΤΩΘΚΩΣΟΥΠΡΕΠΕΙ
ΑΓΙΑΣΜΑ ΚΕ ΕΙΣΜΑΧΡΟΗΤΑ
ΗΜΕΡΩΝ Ν

πει ἁγίασμα Κε εἰς μακρότητα ἡμερῶν.» Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος εἶνε τὸ αὐτό· καὶ εἰς καλὸν γῆρος (εἰς παπὰς ἢ μοναχὸς ἐκεῖ) ὑπέθετεν ὅτι ἦτο: ὦ σώσον! Εἶμαι διατεθειμένος νὰ δεχθῶ ὅτι σημαίνει αὐτὸ ἀλλὰ χρειάζεται τὸ Ν πρὸς τοῦτο. Εὐρίσκω ὅτι ἦτο μία λέξις ἱκεσίας, ἣς ἐγένετο χρῆσις εἰς τὰ ἀρχαῖα Φυλακτήρια, κοινῶς ἀποδιδόμενα εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντες τοῦ Βασιλείδου. Ἔχω ἓν λίαν σπάνιον ἀξιοπερίεργον, τοῦ ὁποίου θὰ σὰς δώσω περιγραφὴν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ παραβάλετε τοῦτο μὲ αὐτήν. Ἐξερχόμενος τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης ἐπὶ τοῦ τοίχου, εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἔξωθεν ὑπάρχουσι τέσσαρες μορφαὶ ἰστάμεναι εἰς ἓνα μικρὸν λίθον 1 1/2 πόδα μακρόν· εἰς γέρον ἄνθρωπος μὲ ἓνα νέον εἰς τὴν ἀριστεράν του χεῖρα ἔχοντα μίαν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τὴν ἄλλην ὑπὸ τὴν παρειάν του. Ἀπέναντι αὐτοῦ ἴστανται γυνὴ μὲ μίαν νέαν παιδίσκην ἐν τῇ ἰδίᾳ θέσει μὲ τὸν νέον, ἄνωθεν ἦτο γεγραμμένον (τῆς γωνίας οὔσης ὀλίγον τετραυραμένης) Ἰούνιος Πρόβος καὶ εἰς τὸ χεῖλος τῆς πλευρᾶς πρὸς τὴν δεξιὰν χεῖρα ΖΗ. Συμπεραίνω ὅτι ἦτο ἐπιγραφὴ εἰς τὸ μνημεῖον αὐτοῦ· διὰ τῆς λέξεως ΖΗ τὴν ὁποίαν συχνάκις συνήνητσα

- 21 ὡσαύτως εἰς μνημεῖα ἦτο ἴσως μόνον μία ἔνδειξις τῆς πίστεως αὐ-
 τῶν εἰς τὴν ἀθανασίαν. Εἰς ἄλλην Ἐκκλησίαν τῆς ὑπεραγίας Θεο-
 τόκου δεικνύεται τὸ σῶμα μιᾶς ἁγίας, τὴν ὁποῖαν καλοῦσιν Ὅσιαν
 Ξένην καὶ μία παλαιὰ εἰκὼν τῆς Παρθένου Μαρίας. Διηγοῦνται τὴν
 ἱστορίαν, ὅτι ἀπὸ μέγα ναυάγιον τὸ σῶμα τοῦτο ἐξώκειλεν εἰς τὴν
 παραλίαν μετὰ τῆς εἰκόνης αὐτῆς δεδεμένης εἰς αὐτὸ διὰ σιδηρᾶς
 ἀλύσσου καὶ μολονότι οὐδέποτε ἔμαθον πόθεν προήρχετο οὔτε τί
 ἦτο ἀλλὰ χάριν τῆς εἰκόνης ἐθεώρησαν αὐτὴν ἁγίαν καὶ διετήρησαν
 τὸ σῶμα αὐτῆς καὶ τὴν εἰκόνα ὡς ἀντικείμενα λατρείας διὰ τὸν
 λαόν. Ὡρίσθη εἰδικὴ ἡμέρα (24ῃ Ἰανουαρίου) ἐν τῷ ἐορτολογίῳ χά-
 ριν τῆς ἁγίας αὐτῆς, ἀλλὰ διηγοῦνται καὶ μίαν ἄλλην ἱστορίαν
 περὶ αὐτῆς. Τὸ Μοναστήριον τὸ ὁποῖον ἔχω ἤδη μνημόνεύσει ὑπὴρ-
 ξεν πολὺ ὠραῖον μικρὸν οἰκοδόμημα, ἀλλὰ τῶρα κατεριπνύμενον,
 22 καθ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν προικοδοτήσεις ἢ εἰσοδήματα πρὸς ἐπι-
 σκεὴν αὐτοῦ. Ὑπελείφθη εἰς μόνον γέρον καλὸ γῆρος, ὅστις ζῇ μόνον
 μετὰ τὰ ὀλίγα ὄσπρια τὰ ὁποῖα εἰμπορεῖ νὰ λάβῃ ἐκ τῆς εὐσπλα-
 χνίας τῶν ξένων. Περαιτέρω εἰς τὴν βορειανατολικὴν γωνίαν τοῦ
 φρουρίου ἴστανται 6 ἀνεμόμυλοι σταθεροὶ καὶ ἀκίνητοι καίτοι οὐδέ-
 ποτε ἔχουσιν ἔλλειψιν βορείου ἀνέμου τὴν νύκτα ἕνεκα τοῦ Ἐμβάτη,
 ὅστις ὅταν ἔλθῃ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐν καιρῷ τῆς ἡμέρας, δὲν παρα-
 λείπει νὰ ἐπανεέλθῃ ὅλην τὴν νύκτα. Ὑπάρχει εἶδος μύλου διὰ τὸν
 ἄνεμον καὶ ἕτερον εἶδος διὰ τὸ ὕδωρ (ἐδῶ ἐν Τουρκίᾳ), ὅπερ καται-
 σχύνει ἀπείρως τὰς μηχανικὰς μας προσπάθειας. Παραλείπω τὴν
 περιγραφὴν αὐτῶν νῦν ἀφοῦ ἐσταμάτησα πάρα πολὺ εἰς τὴν Σηλυ-
 βρίαν, ὥστε νὰ κουράσω τὴν ὑπομονὴν σου.